

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Lavoslav Novak. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek
: ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. Upravnistvu naj se blagovoliijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvo pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Iz balkanskega kotla.

V Bolgariji se igra vrši po načrtu. Nemčija hoče imeti prosto pot na vzhod, na Carigrad in Solun. Zato ji je prijateljstvo Bolgarije dragoceno. Pred začetkom sedanje vojne je bila sklenjena z Bolgarijo vojaška pogodba. Takrat bolgarska armada še ni bila pripravljena. Prihajali so pa tudi skušnjavci, ki so obetali lepe reči. Da bi Nemčija dala Bolgariji poguma k vstrajanju na pogodbi, je nasvetovala Turčiji, da naj ji odstopi zemljo do Marice, kar se je zgodilo te dni. Nemška vojska, ki stoji ob robu Srbije, pa lahko Bolgarom tudi izdatno pripomore, da dobe od Srbije Makedonijo, po kateri silno hrepenijo. Šlo bi bilo to znabiti z lepo, ako bi četverosporazum ne bil nevoščljiv Nemčiji, katere povečana zavezница bi imela v oblasti železnico na Solun. Srbija je bila tedaj pripravljena odstopiti Bolgariji zdaj precej le del Makedonije, za drugi del bi se pa domenila pozneje proti gotovi odškodnini na zapadu, ob Adriji.

Ko je Srbija začutila vojaški pritisk na severu, se je zavarovala na jugu in je razglasila deželo ob bolgarski meji za vojno ozemlje. To je dalo Bolgariji povod, da je sklicala vojsko. Tudi iz Avstro-Ogrske so bolgarski podaniki poklicani domov.

Car Ferdinand je podpisal mobilizacijski ukaz za pet divizij. Nekaj konjenice je precej odjezdilo iz Sofije. Izjavljajo pa Bolgari to, da hočejo biti le na vse pripravljeni, in pa da Makedonija na vsak način mora biti njihova. Zato ministrski predsednik Radoslavov še vedno nastavlja eno uho poslanikom četverosporazuma.

Vsled hujskanja sovražnikov Avstrije se je Romunija pripravljala za naskok. Diplomacija je ondi nekoliko pomirila valove. Med tem časom je pa vskipelo na drugem koncu kotla. Grški kralj je dne 24. septembra nenadoma podpisal mobilizacijski dekret za 20 letnikov vojaštva. Z mečem v roki hoče Grčija stražiti svoje dele Makedonije proti Bolgariji. Udariti pa baje ne misli, dokler

ne bo napadena. Tudi v Grčiji narod koleba na na dve strani, kakor v vseh drugih balkanskih državah. Diplomatska kuhinja ima tedaj prijeten posel.

Bolgari odlašajo z napadom na Srbe, ker bi radi prej odpravili nevarnost, ki jim preti od Grške in Romunije. Grkom obetajo, da se ne bodo dotaknili grške Makedonije. Ustavili so pa Bolgari železniški promet na Srbsko in bolgarski konzuli so že odpotovali iz srbske Makedonije. Srbi so že poslali 50.000 mož proti bolgarski meji. Rusija pa namerava poslati svoje črnomorsko brodovje proti Bolgariji in zasesti mejno ozemlje.

Na Balkanu se je pričelo premikanje čet. Na srbsko mejo so odrinile štiri bolgarske divizije, druge čete se pomikajo proti Dedeagaču, ker se Bolgari boje, da utegne četverosporazum ondi izkrcati kako armado in zasesti Makedonijo. V Bolgariji je došlo pod orožje 20 letnikov rezerve, okoli 250.000 mož.

Grška vlada se drži kakor orakel. Zdaj obeta Bolgariji prijaznost in nevtralnost, zdaj razglašča, da je Venizelos, ki še ni izgubil vseh simpatij do nastopa na strani četverosporazuma, s kraljem enim misli.

Mobilizacija Bolgarije je četverosporazum silno razburila. Italija, Francoska in Angleška obetajo Srbiji pomoč, češ da je napad na Srbijo, napad na entento. Posebno ekspedicijsko v Solun hočejo skleniti tudi v Petrogradu. Grška se je zavezala poslati proti Bolgariji 150.000 mož. V angleški zbornici je Grey izjavil, da bode Angleška nastopila proti Bolgariji kolikor bo največ mogoče. Poslaniki četverosporazuma bodo odpoklicani iz Sofije. Angleški poslanik je že odpotoval.

Ruski listi očitajo z ostrimi besedami ne-hvaležnost Bolgarom, katere so Rusi osvobodili turške sužnjosti s svojo krvjo. Ogorčenje proti Bolgariji je brezmejno. Iz Odese v Bolgarijo je promet trgovskih ladij ustavljen.

Italijansko bojišče.

Divje so zadnji čas Lahi streljali na Gorico. Ulico novega mosta in Stražice v Gorici so napadali 20. septembra s šrapneli in poškodovali najlepši kostanjev drevored v Gorici. Dne 22. septembra so streljali na Placito z vsemi kalibri. Ubita je bila od šrapnela neka mlada žena, ko je šla po vodo; ranjenih je bilo pa več oseb. Podgoro, ki leži pod Kalvarijo, je končal požar. Cerkev je odprta in njena streha vdrtla. Hiša župana Klančiča je še cela. Pogosto lete z Brd šrapneli v Gorico na Corso in v ulico sv. Klare. Na to ulico je bila vržena tudi bomba iz zrakov plovca. Otroci pobirajo zjutraj izstrelbe po ulicah in jih spravljajo. Grozno surovost so pokazali Lahi dne 25. septembra, ko so dolgo streljali na bolnišnico „Rdečega križa“ v Gorici. Kroglice so posloplje večkrat zadele. Ena granata je vdrla v operacijsko sobo bolnišnice in 53 krogelj je tre-

ščilo prav blizu poslopja. Lahi se ne menijo za to, da tako obstreljevanje nasprotuje določilom mednarodnega prava.

V bovški kotlini so Lahi, kakor sami poročajo, dne 22. septembra zopet obstreljevali utrdbo Hermann, od katere stoji samo še kasemata. Pri Gorici so pa Lahi obstreljevali zopet Šent Peter. V Tolminu so poslali na župno cerkev Matere božje 18 granat. Tolminci hodijo ob nedeljah sedaj k maši k sv. Antonu, kjer je kapelica g. barona Winklerja. Sploh so pa Lahi brezobzirni in streljajo s puškami na vsakega civilista, ki ga opazijo na cesti.

Fronta pri Bovcu gre takole: Hrib Polovnik, ki se dviga 1472 m visoko nad ovinkom Soče pod Bovcem, zapadno od Krna, imajo zaseden Italijani, kakor tudi ves zapadni del krnskega pogorja. Hrib Javorček (1551 m), ki stoji severno

PODLISTEK.

Zadnja luteranka.

Prizor iz leta 1615. — Spisal P. Bohinjec.

I.

Tržiški župnik je vzdrževal nekdaš farne kopeli na Produ ob Bistrici pod golim Kamnjekom. Radi so tržani zahajali v te kopeli, zakaj v srednjem veku je bilo skoro v vsaki večji vasi kopališče in naravna voda je nadomeščala različna zdravilna sredstva naših časov.

V senci olš in vrb je stala mlada deklina ob pogrneni mizi in ravnala perilo. Avbica s črno-žametasto porto in srebrnimi zvezdicami ji je sedela na glavi, ki je bila polna gostih, plavih las, bele polti na obrazu in velikih obrvi nad modrimi očmi. Sanjavo, zamišljeno je zrla v belo perilo in ustnice so ji trepetale, kakor bi kazale pritaženo jezo. Pri srcu ji je bilo hudo, v glavi jasno. Srce je ni bolelo, a glava ji je bila polna. Vrtele so se v nji mnoge misli z jasnimi cilji, a srca ji niso veselile. Kako da ne? Dopoldne so prihajale v kopeli katoličanke in ji govorile na dušo, kako naj postopa z luterankami, popoldne pa so prihajale luteranke in jo zbadale ter ji očitale, kar je in kar ni. Ali kopališka mojsterca Zofija Javornikova je bila modra mladenka in je znala letati brez perut in veslati brez vesel. Njena mati

je bila strastna luteranka. Tržiška „Štantmanka“ je slovela daleč na okrog, glas o njeni lepoti in moč njene besede sta segala čez mejo kranjske dežele.

Leta 1615. je bilo že malo luterancev po Kranjskem in še ti so morali utihniti ali bežati iz dežele. Med ženskami je bila „Štantmanka“ iz Tržiča skoro še največja zagovornica luteranske vere. Primožila se je v Tržič iz Konjic na Štajerskem ter je vzela v zakon Matijo Javornika, a l. 1615. je bila lepa Klara že tretjič omožena. Kot imovita jeklarica na Balosu se je poročila s Francem Krieglom. Iz drugega zakona sta bila otroka Zofija in Jernejček.

Zofijo je spravila njena krstna botra Cijoha, žena ključarja župne cerkve, v velesalski samostan, in tako je deklica ostala zvesta katoliški veri tudi še po svoji vrnitvi iz samostana. Ker ji ni bilo mogoče ostati v svoji rojstni luteranski hiši, ji je katoliški župnik Jožef Julij Pegam preskrbel službo kopališke mojsterce v kopelih na Produ.

V Tržiču je bilo še nekaj žensk, ki so trdovratno vstrajale v novi veri. Imele so največje zaslobo pri graščaku Lovrencu Paradažarju iz Neuhausa. V tem gradu so luterani imeli svoja zbirališča in službo božjo v grajski kapeli.

Bilo je meseca rožnika, ko je kopališka mojsterca v senci vrb in olš pričakovala novic.

Od pota sem se prikaže mlada žena s črnim krilom in belo pečo. Moderc z zlatimi šivi se je

svital v solnčnih žarkih. Prijateljici sta se veselo pozdravili.

„Dobrodošla, moja Evica! Kako sem te zaželela. Koliko ti imam povedati!“ zakliče Zofka in ji hiti naproti.

„In koliko še le jaz tebi, Zofka! Najbrže že veš, da dobiš novega gospodarja.“

„Ali pa gospodar novo mojsterco“, odvrne Zofka.

„Tisto ne, prijateljica! Kdo ti kaj more? Ti ostaneš kopališka mojsterca. Komu se poda ta naslov lepše kakor tebi?“

„Gospod župnik Pegam je dobil drugo, boljšo faro in odide v kratkem. Meni je bil dober, dasi je hud, in luteranci kar besne nanj.“

„To ni nič čudnega. Gospod Pegam je bil tu tri leta in je spravil luterance ob vso moč in veljavo. Škoda zar! Tržičani ga bodo pogrešali.“

„Domačin je bil, nečak grajskega oskrbnika Krištofa Pegama. Tržičani ne bodo več peli tiste pezemce:

Mi Tržičani se lahko štimamo,
ker domačina za župnika imamo.

Toda novi gospodar — novi posli. Ali bo tudi meni odzvonilo? Privadila sem se tej službi in nerada bi jo zapustila. Nič se mi ne ljubi več, ker ne vem, kako bo z naprej. Zanašam se na cerkvena ključarja. Ta dva sta mi naklonjena in ključarka Cijoha je celo moja botra“, skonča mojsterca svoje premišljevanje.

od Krna in vzhodno od Polovnika, imajo pa zaseden Avstrijci. Javorček je važna točka, zato so ga Italijani bombardirali cel teden in dne 18. septembra so žrtvovali 1000 mrtvih in ranjenih, da bi bili dobili Javorček, pa vse zastonj. Javorček obvladuje Bovec in okoli njega ležeče vasi: Koritnico, Dvor in Čezsočo; brez njega Lahi ne dobe bovske kotline. Po sredi krnskega pogorja gre bojna črta tako, da imajo polovico naši in polovico Lahi; naši seveda najvišji vrh. Južno od Krna in severozahodno od Tolmina je Mrzli vrh, ki je 1361 m visok. Odtod so Avstrijci pregnali Lahe. Na severu, vzhodno od Rabija, imajo Avstrijci zaseden 1948 m visoki Vršič, ki na prelazu z Goriškega na Koroško straži cesto na Trbiž. Zapadno od Rablja, blizu laške meje, imajo pa naši Wischberg.

Italijani so ponosni na nove topove, ki da-leč nesó. Spravili so take topove tudi na gore ob tirolski in koroški meji. Dne 22. septembra so streljali na visoko planoto Lafraun in Vieregut na Tirolskem. Naši so morali izprazniti Monte Coston, ki je oddaljen sedem kilometrov od Lafrauna. Ta gora leži čisto na meji in se zaradi tega ni mogla pravočasno utrditi. Pač so jo bili naši kmalu v začetku vojne z naskokom zavzeli, a proti premoči je sedaj niso mogli več vzdržati.

Zima bo v goratih krajih Italijane stala mnogo denarja in truda. Italijani še niso poskusili, kaj je vojna pozimi.

Na tirolski zahodni fronti so dne 23. septembra prepodili naši deželni strelci laške alpine z vrha Albiolo, severno od prelaza Tonale. Na visoki planoti Folgarija so naši odbili napad mnogih italijanskih stotnij na Durer, severozahodno od Costona. Okoli tisoč Italijanov je sililo na pobočje Monte Piano, pa so se pred našim topovskim ognjem morali umakniti. Na koroškem obmejnem ozemlju se je izjalovil laški napad na vrh Celon pri prelazu Plöcken.

Dne 24. septembra je naša artiljerija začela streljati na tirolski bojni črti tudi pri Ortlerju. Lahi so bežali do Svete Katarine. V Dolomitih so napadli laški alpini našo postojanko Col di Bois, pa so imeli velike izgube.

Zahodno od Ronkov je bil zadet in je eksplozirala neki privezan laški zrakoplov.

Odstopil je italijanski mornariški minister Vidali. — V Genovi je pogorel park avtomobilov.

Dne 26. septembra so Italijani poizkušali, da bi se približali naši postojanki na Monte Piano, pa so bili vnovič odbiti.

Na severni rob Dobrdoške planote so Italijani napravili napad z oddelkom bersaljerov, a so bili zavrnjeni.

V Dolomitih je bil dne 27. septembra zjutraj odbit napad Italijanov na Col de Bois; izveden je bil napad z ročnimi granatami.

Na bolnišnico v Gorici so zadnji ponedeljek Italijani vrgli zopet 50 granat. Napadli so tudi

Prijateljci sedeti na bližnjo klop. Vrbove veje senca se je premikala na Evinih licih, ki so kazala grenko mladost.

„Ali že veš, Zofka, kdo je tvoj novi gospodar in naš novi župnik?“

„Vsake vrste ugibljejo, ali gotovega nič ne vem. Največ jih je, ki pravijo, da pride k nam kriški vikar Baltazar Štros.“

„Si zadela. Jaz vem za gotovo. Sinoči mi je pravila grajska Anica. Nji je povedal grajski pisar Prnol, temu je pravil oskrbnik, ki je to novico spet izvedel od grajščaka,“ pripoveduje žena grajskega gozdarja.

„Potem bo že res. Graščak je pa patron tržiške fare. Ali kako, da župnik še ve ne tega?“

„Ker mu graščak ni povedal. Saj veš, da si nista na roko: Paradažarji so luterski, Pegami pa ne.“

„Kriški vikar torej pride. Dober znanec. Ali ga ti poznaš?“ popraša Zofka in se ljubeznivo nasmeja.

„Kaj ga ne bi? Od Besnice je doma in Besničani so besni, hudi ljudje.“

„Tako ne, kakor Pegami. Gospod Baltazar je bil včeraj tukaj v kopeli ter je bil nenavadno zgovoren proti meni. Izpraševal me je to in ono, da sem bila skoro v zadregi z odgovori. No, moja glava je vedra.“

(Dalje.)

Grize-Brdo na Dobrdoški planoti, a so vsled ognja naših topov morali prijenjati.

Pri sedlu Stilsferjoch je uničil ogenj naše artiljerije več laških topov. Z visoke planote Folgarije severno od Costona podvzei italijanski napad se je po kratkem boju izjalovil.

Na Mrzli Vrh in na tolminsko obmostje se je pričel 27. septembra popoldne zelo ljut artiljerijski ogenj. Zvečer je bil napad pehote na Mrzli Vrh in na Dolje. Oba napada sta bila ob naših ovirah odbita. Pri Dolju so naši takoj vrgli so-

vražnika iz razstreljenih postojank, v katere je bil vdrl. Postojanke so sedaj trdno v naši posesti.

Na italijanski ladji „Benedetto Brin“ se je pripetila eksplozija v shrambi za smodnik in ladja je začela goreti. Od 820 mož posadke se je rešilo osem častnikov in 379 mož. Med žrtvami je tudi kontreadmiral Rubin de Cervin. Vzrok eksplozije še ni znan.

Italijani so izgubili dosedaj mrtvih, ranjencev in bolnikov okoli 300.000 mož.

Anglija je darovala Italiji 100.000 ton premoga.

Rusko bojišče.

Rusi se hvalijo v svojih poročilih, da so v dneh 21. in 22. septembra pri Toromnu, vzhodno od Lucka, dobili v pest 700 mož in 3 strojne puške, pri Berezovki 10 častnikov in 600 mož, pri Slonih 50 mož in veliko patron in pri Čortkovu pet častnikov in 200 mož. Pri Moldečnu so pa baje vrgli Nemce, vzeli v boju z bajonetom mestece Smorgov, iz katerega so Nemci v neredu bežali, in zajeli štiri častnike, 350 mož in devet strojnih pušk, vzhodno od Lide so vrgli Nemce čez reko Gaviyo in vzhodno od Oginskega kanala jih pregnali iz vasi Lišča.

Trdnjavo Dvinsk so Nemci začeli napadati. Dne 21. septembra so vzeli ruske predpostojanke na jugozahodu in drugi dan one na zahodu. Dobili so 4000 vjetnikov.

Rusi so poskušali potem Nemce ovirati z napadom na spodnji Dvini. Hvalijo pa ruska poročila nemško artiljerijo, da je izvrstna. Južno od Vilne je ruska armada kakor v kleščah. Rusi so ušli na črti Minsk—Molodečno. Obkoliti so jih nameravale nemške armade. Ne sliši se pa dosti o drugih pripravah, ker Hindenburg vedno nastopa tiho in previdno. Princ Leopold mu gre na roko s prodiranjem od Minska. Pri Baranovičih so Rusi princa še zadržali, pri Valevki jih je pa vrgel dne 22. septembra nazaj. Valevka leži 130 km od Minska. Mackensenova armada je šla na severu od Pinska čez Oginskijev kanal, ki veže Jasjoldo s Ščaro, in je prodrla proti železnici Luninijev—Branoviče. Drugi dan se je pa umaknila pred obkoljevalnim ruskim napadom za kanal Oginski in za reko Jasjoldo ter odpeljala s seboj sto Rusov kot vjetnike.

Pri Vilejki so močni ruski napadi imeli začasen uspeh. Nemci so izgubili več topov, katerih moštvo je vzdržalo do zadnjega. Na črti Soli—Olšani—Trabi—Novi Grodek se Rusi umikajo. Princ Leopold je prišel do Srveče pri Koričih in v odsek Ščare, zahodno od Krašina, ter dobil 100 vjetnikov in tri strojne puške.

Dne 23. septembra so bili ljuti boji pri Novem Aleksinjecu in ob spodnji Ikvi. Pri Aleksinjecu so Rusi, podpirani od artiljerije, napadli v enajstih zaporednih vrstah, pa so bili odbiti z velikimi izgubami. Naši so hiteli za njimi in so jim iztrgali neko višinsko postojanko in s topovi razkropili eno rusko baterijo. Pri Ridomilu, severno od Aleksinjeca, ki leži na meji Galicije, so naši vrgli 11 častnikov in 300 mož. Zastonj so Rusi poizkušali prekoračiti spodnjo Ikvo. Tudi ob Stiru so avstrijske čete zasledovale sovražnika in pri Kolkah ga je odpodila naša konjenica.

Na volinjski bojni črti so napravili Rusi dne 24. septembra mnogo ljutih napadov in so na nekaterih točkah prišli do avstrijskih jarkov, a so bili povsod odbiti z velikimi izgubami. Ob Ikvi so naši vrgli 20 častnikov in 4000 mož. Ob spodnjem Stiru je avstrijska konjenica zopet vzela Rusom nekaj vztrajno branjenih krajev. Pri Novem Aleksinjecu so poizkusili Rusi vnovič z velikimi silami prodreti našo bojno črto. Bitka, ki je trajala več dni, se je končala s popolnim porazom za Ruse. Kjerkoli se je Rusom začasno posrečilo, da so vdrl v naše strelske jarke, so jih vrgle nazaj rezerve, ki so prihitele na bojišče. Deset ruskih napadov je bilo tako odbitih. V Litvi so naši pri Krašinu vrgli Ruse na vzhodni breg Ščare.

V dneh 24. in 25. septembra so bili odbiti ruski napadi pri Vilejki in pri Rabunu, pri Soliju so pa Nemci napravili napad in prodirali do izliva Berezine v Njemen. Nekaj sto Rusov so Nemci vrgli na zahodnem bregu Ščare. Zahodno od Vilejke je Hindenburg vrgel 900 Rusov in zaplenil dve strojni puški. Tudi princ Leopold je vrgel 200 Rusov.

Kakor poprej v vzhodni Galiciji in ob Ikvi, tako je bilo dne 26. septembra tudi v volinjskem trdnjaskem trikotu zlomljeno rusko prodiranje. Rusi so se umaknili od Dubna, Stira in Lucka.

Nemški letalci so 26. septembra napadli v zalivu pri Rigi ruske bojne ladje z bombami. Ena linijska ladja in en rušilec sta bila zadeta. Ruska vodna letala so odpodila nemške letalce, rusko brodovje je pa odplulo proti severu.

Rusi so se ob Stiru zbal obkolitve in zato so se dne 27. septembra umaknili za reko Putilovko, severovzhodno od Lucka. Naše armade so šle za njimi in so vjele štiri častnike in 600 mož.

V Voliniji se je Puhalova armada umaknila za Stir, tako da je šla avstrijska bojna črta ob Stiru in Ikvi. Ruski napadi čez bregove teh rek so bili odbiti.

Ob Ikvi in v vzhodni Galiciji je položaj neizpremenjen.

Zahodno od Dvinska so Nemci vzeli Rusom nekaj postojank, vrgli devet častnikov in nad 1300 mož ter zaplenili dve strojni puški. Pri Vilejki so nadaljevali napad. Južno od Smorgona so bili odbiti močni ruski protinapadi. Armada princa Leopolda je pregnala Ruse z zahodnih bregov Njemena. Boj se je bil ta dan na celi črti.

General Eichhorn je zmagal Ruse pri Vilni. Rusi so bili vrženi na Višnjev. Nemci so dobili 70 častnikov, 21.908 mož, tri topove, 72 strojnih pušk in veliko prtljage. Južno od Smorgona Nemci napredujejo. Pri Višnjaju so Nemci posebej zajeli 24 častnikov, 3300 mož in devet strojnih pušk. Obmostja vzhodno od Barovičev so v nemški posesti. Prišli so Nemci čez Stir pod Luckom in Rusi so se začeli umikati severno od Dubna.

Rusi poročajo, da so pri Logišnu vrgli 500 Nemcev in v okolici Dubna 1600 mož ter pri Novo Aleksinjecu 3000 mož, pri Trembovli 500 mož in v okolici Lucka 128 častnikov ter 6000 mož. Med Rigo in Vilno zbirajo Rusi baje silovite armade.

Trdnjavo Luck so bili Rusi našim vzeli in jo imeli tri dni v oblasti. Sedaj so se Rusi iz Lucka prostovoljno umaknili in naši so jo vdrugič zasedli.

Napad južnozahodno od Dvinska je 29. septembra prodr do višine jezera Sventen. Nemška kavalerija je zapustila pokrajino vzhodno od Vilejke. Med Smorgonom in Višnjajem nemške čete napredujejo. Linsingen je vrgel Ruse za Kormin in za reko Putilovko.

Položaj v vzhodni Galiciji in ob Ikvi je bil 29. septembra neizpremenjen. Sovražni oddelki, ki so izkušali prodreti zahodno od Tarnopola proti našim utrdbam, so bili z ognjem pregnani. V volinjskem trdnjaskem ozemlju so naše čete premagale ruske zadnje čete ob zgornji Putilovki in so vzele z naskokom severno od tam ležečo, vstrajno branjeno vas Boguslavsko.

Turčija — Rusija.

Obol el je ruski veliki knez Nikolaj, ki je bil poslan na Kavkaz. Za njegovega naslednika je imenovan general Januskevič. Angleška in Francoska zahtevata, da naj Rusija na Kavkazu začne prodirati.

V Črnem morju so ruske torpedovke imele boj s turško križarko „Göben“.

SRBSKO BOJIŠČE.

Avstrijska artiljerija je uničila 28. septembra srbska utrjevalna dela ob spodnji Savi. Trdnjaski topovi v Beogradu so izstrelili na mesto Zemun nekaj strelcev, ki pa niso zadeli.

Nemčija v bojih na zapadu.

Po dolgem odmoru so se zadnji čas začeli bolj živahno gibanja Francozi in Angleži. Dne 24. septembra je bil hud boj na celi črti od morja do Vogeov. Zlasti ljut je bil boj vzhodno od Yperna, med prekopom La Bassée in Arrasom. Močno so grmeli topovi 50 ur neprenehoma. Potem so začeli Angleži s prodiranjem. Odbiti so bili v nemških postojankah. Rabili so Angleži tudi pline in smrdljive bombe.

Dne 23. septembra zvečer so vdrli Francozi v nemške razstreljene jarke pri Souchezu, a so bili precej iz njih vrženi. Drugi dan so bili odbiti tudi pri Neuville, istotako tudi v Champagni. Velike množice Francozov so se valile nazaj, ko so jih odpodili nemški topovi in strojne puške.

Pri Zeebrügge so posegle vmes tudi angleške bojne ladje, a niso imele uspeha. Ena ladja je bila potopljena, druga poškodovana. Pri Lillu so imeli Nemci občutne izgube, ker so se morali umakniti v drugo obrambno črto. Izgubili so mnogo materiala, ki je bil vzdignjen v postojankah. Pri Souchezu je bil že tolikokrat boj, da je postala vsa vas razvalina. Nemci so jo izpraznili. Kljub temu so Nemci dobili 1200 vjetnikov, med njimi enega angleškega brigadnega poveljnika in zajeli več strojnih pušk. Tudi med Rheimsom in Argoni je morala severno od Perthesa neka nemška divizija iti nazaj. Francozi so streljali 70 ur neprenehoma, uničili postojanko in Nemci so se umaknili dva do tri kilometre. Posebno trdovraten boj je bil zahodno od Argonov. Francozi so imeli strašno škodo. Nemci so vjeli 3750 Francozov, med njimi 33 častnikov. Več francoskih letal je bilo zadetih, kakor tudi eno angleško letalo.

Dne 26. septembra je bila ustavljena angleško-francoska ofenziva. Pri Loosu so imeli Angleži zelo velike izgube. Pri Souchezu in na obeh straneh Arrasa so bili vsi napadi krvavo odbiti. Število vjetnikov se je tu povišalo na 25 častnikov in 2600 mož in plen na 14 strojnih pušk. Pri Rheimsu in vzhodno od Aisne so se izjalovili napadi z najtežjimi izgubami za Francoze. Število vjetnikov se je tu povišalo na 40 častnikov in 3900 mož.

Tri francoska letala, med njimi eno veliko bojno letalo, so bila od nemških letalcev vržena na tla. Francozi so metali bombe na mesto Peronne in ubili ter ranili nekaj oseb.

Angleški listi poročajo, da je bilo vjetih 2600 Nemcev in zaplenjenih več topov in strojnih pušk in da so z metanjem bomb napravili, da sta dva vlaka skočila s tira. Hvalijo se, da so 26. septembra dosegli dve veliki zmagi.

Pri Losu so napravili Angleži nov napad z plinom, ki pa ni imel učinka. Nemci so vjeli 3790 mož, v Argonih pa 250 mož.

Francosko zračno brodogojstvo je vrglo 25. septembra okoli 40 granat na kolodvor v Metz.

Francozi poročajo, da so vzeli Nemcem tri do štiri kilometre ozemlja na 25 km široki fronti. Angleži so pa vjeli 53 nemških častnikov in 2800 mož ter zaplenili 18 topov in 32 strojnih pušk.

Souchez, ki leži ob vzhodni griči Loretto, za katerega so bili divji boji že cele mesece, je kup razvalin.

Dne 29. septembra so se nadaljevali angleško-francoski napadi z vso ljutostjo. Brez uspešni so ostali vsi sovražni napadi v Champagni. Neprestano prodirajoči francoski napadalni valovi so bili zlomljeni z velikimi izgubami za Francoze.

POLITIČNI PREGLED.

Romunija.

Avstrija in Nemčija sta lani nakupili v Romuniji precej žita. Dolgo časa je Romunija delala težave izvozu žita. Zadnji čas je izvoz dovolila, toda izvažati se mora žito na kmečkih vozovih, ker imajo železnice dovolj druge vožnje.

Rusija.

General Rennenkampf, ki je bil prej na Kavkazu, je postal gubernator v Petrogradu. — Ruska vlada je razpustila več zemstev, ki so se preveč vtikala v vladne odredbe. — V Odesi je gubernator odpravil 250 tajnih žganjetočev, katere so ondi zasledili.

Vojna vernih duš dan. Papež bo izdal okrožnico, v kateri bo v imenu vere in človekoljubja pozval vojujoče se države, da naj bi vernih duš dan ne bilo prelivanja krvi. Posvečen naj bi bil ta dan po celem svetu spominu padlih vojakov.

Loža in Vatikan. Sedanje vojne je loža vesela. Posebno so delali za vojno italijanski prostozidarji. Se že kaže, kaj nameravajo doseči. Cerkveno premoženje skubijo razni vojni pobirači, katerim se ni varno ustavljati. Duhovnikom so vzeli že skoro vse dohodke; 19.320 so jih pa vtaknili v vojaške suknje. Župnije so brez duhovnih pastirjev. Pri prvem večjem porazu bodo prostozidarji vrgli med ljudstvo, da je duhovščina kriva vse nesreče. V tem smislu se že vrši hujškanje ljudstva. Okoli Vatikana se klati polno ovaduhov, kar napravi vti, da tam notri biva jo glavni nasprotniki Italije. Ljudstvo je tako nakurjeno na duhovščino, da je treba samo klica: „Nad Vatikan!“ in posledice bodo strašne. Res je, da je v Italiji še mnogo dobrih katolikov, ne upajo se pa ganiti, ker ne smejo organizirani nastopati v javnosti. Vajeti za gibanje množic ima v roki loža. In ta se nadeja, da se bode, ako bo Italija premagana, s pomočjo razdivjane množice znebila kralja in papeža.

Ali je še kaj Rusov? Nemci in naši so vjeli že toliko Rusov, da je upravičeno vprašanje: Ali je še kaj Rusov na svetu? Neka nemška brošura, ki je letos izšla, pravi, da Rusov še ne bo konec, kajti v ogromni Rusiji se rodi vsak teden 70.000 fantičev. Če bi jih tudi polovico do dvajsetega leta umrlo, jih bodo vendar čez leta nad 30 tisoč lahko poslali vsak teden na bojišče.

NOVIČAR.

Roparski napad v Besnici. „Slovenec“ poroča: C. g. Franc Pokorn, župnik v Besnici, je hotel iti te dni, kakor ponavadi, okoli 5. ure zjutraj v cerkev. V veži mu nenadoma skoči nasproti neznan možak, nameri proti njemu z dvema revolverjema in zahteva denar. Župnik je segel v denarnico in ponudil napadalcu 5 do 7 kron. Lopov pa ni hotel denarja v roko vzeti, marveč je ukazal župniku, da mu naj ga vrže na tla. Župnik je to storil in napadalec je spravil en revolver ter pobral denar z eno roko, z drugo roko pa neprestano držal proti župniku namerjeni revolver. Potem je ropar zbežal v bližnji gozd. Tiste dni se je klatil po Besnici neki v Cerknjo pristojni, 41 let stari, že večkrat kaznovani delavec. Tega ljudje sodijo, da je utegnil biti napadalec v župnišču.

Slabo spričevalo. Vojni kurat č. g. Hafner je spisal za „Vzajemnost“ članek z bojišča, kjer pravi med drugim: „Potožila mi je stara ženska, v kateri hiši so ponovno stanovali ruski in naši vojaki, da so divji Rusi vsak dan skupno nastopili k molitvi, a naših, nikoli nobenega ni videla niti prekrizati se.“

Visoka starost. Na Norveškem živi ribič Abel Eliasan, ki se je rodil leta 1796. Star je tedaj 119 let. Trikrat je bil poročen; tretjič se je oženil, ko je bil star 96 let. Živel je pod vladno deveterih norveških kraljev. Svež je še in zdrav, le nekaj let sem potrebuje naočnikov pri čitanju. — Dne 19. avgusta letos je pa umrla v Pjotrku na Ruskopoljskem Fajga Kržak v starosti 120 let. Rojena je bila leta 1795. Do zadnjega je bila zdrava in čila. Zapustila je z otrok otroci vred 148 potomcev.

Potni listi. Delajo se vedno večje ovire potovanju. Izšla je nova odredba, ki ukazuje, da naj se izdajajo potni listi za prestop meje ožjega ali širšega vojnega območja samo tedaj, ako stranka na prepričevalen način dokaže potrebo in smoter svojega potovanja.

Pomanjkanje petroleja. Pri nas manjka petroleja, ker so Rusi pred svojim odhodom iz Drohobiča zažgali večino naftnih vrelcev. Rovi so le malo trpeli, škoda se hitro popravlja in surovo olje se že razpošiljava. V mesecu avgustu so ga odposlali 6757 vagonov iz Borislava. Razen tega so velike množine poslali čistilnicam naravnost po ceveh, tako da se je v tem mesecu oddalo 7414 cistern po 100 metrskih stotov. Proizvede se sedaj vsak dan strovega olja pri Drohobiču 220 vagonov, v Tustanjevicih 140 in v Borislavovu 75 vagonov.

Opozorjajte ljudstvo na loterijo „Slovenske Straže“. Nujno prosimo vse, ki žele, da onim, katerim je loterija „Slovenske Straže“ namenjena, pripravimo lepše dni, da takoj v svojem delokrogu na primeren način opozore ljudstvo na veliko loterijo „Slovenske Straže“. Obračamo se s to prošnjo na velečastite župne urade in na naša slavna županstva. Par priporočilnih besed z ozirom na blagi namen podjetja bi rodilo bogate sadove. Mnogo lahko torej tudi veleč. gg. voditelji naših Marijinih družb, ki

naj bi pomagale razširjati srečke med ljudstvo. Storitve bodo s tem plemenito delo, ki so se in se žrtvujejo za domovino. Vsak posameznik naj nujno pomaga, da bo uspeh loterije „Slovenske Straže“ tako lep, kakor je njen namen. Žrebanje je nepreklicno že 26. oktobra!

Promenadni koncert priredi tukajšnja godba prostovoljne požarne brambe v nedeljo dne 3. oktobra t. l. ob 11. uri dopoldne na glavnem trgu.

Siana je ajdo vzela neke na visokem Gorenjskem, ampak hudo tudi v kranjski okolici. Škoda je velika, ker so kmetje imeli veliko ajde sejane. Ne bo žgancev. Ajda malokdaj uide slani. Najboljše sta se letos obnesla proso in krompir.

Vjetnikom v Rusiji se sme pošiljati zimska obleka v malih paketih. Ti paketi morajo biti zaviti v platno in priložiti se ne sme nobeno pismo, knjiga ali časopis. Pošlješ lahko po 5 kg težke zavojčke, vsak teden po enega.

Oddaja kovin. Nova cesarska naredba ukazuje, da bo treba 30. novembra za vojne namene oddati vso posodo in druge reči, ki so iz bakra, medi, brona, tombaka in niklja.

Z ozirom na slabe poštno zveze naročite takoj srečke „Slovenske Straže“. Žrebanje je že 26. oktobra. Ena srečka samo 1 K. Naročite več srečk skupaj!

Razglas od c. kr. okr. glavarstva v Kranju.

Razglas. V okviru pomožne akcije za oskrbo vračajočih se vojakov ustanovile so se ter se bodo še nadalje ustanovljale šole za invalide, katerih naloga je, napraviti vojne invalide v njih dosedanjih poklicih zopet delazmožne oziroma, ako to ne bilo mogoče, izšolati jih za kak drug poklic. Oni invalidi, ki se nahajajo še v oskrbi bolnic ter okrevlišč, oddali se bodo od pristojnih poveljstev v take šole. Ker se pa nahaja mnogo invalidov že doma, se županstvom naroča, da poizvedo za take invalide, jih podučijo o obstoječi napravi šol ter posamezne ob popisu njihovega dosedanjega poklica, dela, nezmožnosti ter pohabljenosti na glavarstvo naznanijo, da se zamore naprositi „deželno komisijo za oskrbo vračajočih se vojnih invalidov“ za posredovanje.

Cena krompirja je določena za Kranjsko, Štajersko in Koroško takole: Pri prodaji na drobno (do 1000 kg) bo cena v mesecu oktobru in novembru 13 K 30 v, v decembru 14 K, v januarju 14 K 28 v, v februarju 14 K 70 v, v marcu 15 K 40 v, v aprilu 16 K 10 v in v maju 17 K 50 v. Pri prodaji na debelo: v oktobru in novembru 9 K 50 v, v decembru 10 K, v januarju 10 K 20 v, v februarju 10 K 50 v, v marcu 11 K, v aprilu 11 K 50 v in v maju 12 K 50 v. Stroški prevoza na železniško postajo zadenejo prodajalca. Trgovci bodo tedaj imeli pri 1000 kg krompirja dobička 40 do 50 K, ko ga bodo prodajali na drobno.

Oklic.

Spominjajte se naših vojnih invalidov! Našim vojnim invalidom, ki se vračajo zopet domov, nismo dolžni samo največjega spoštovanja in občudovanja, temveč moramo skrbeti tudi za njih bodočnost in storiti vse, kar je v naši moči, da se jih vpelje zopet v urejeno pridobitno življenje. Vsled tega je ministrstvo za notranje zadeve kakor po drugih kronovinah tako tudi na Kranjskem ustanovilo „Deželno komisijo za oskrbo vračajočih se vojnih invalidov“. Mnogotera in obsežna je naloga te komisije: Ortopedično specialno zdravljenje; preskrba umetnih udov; šolanje nosilcev protez; zagotovitev sprejema in zdravljenja v zdraviliščih, letoviščih in domovih za bolne na pljučih, končno posredovanje dela. Sestava deželne komisije iz zastopnikov političnega deželnega oblastva, vojaške uprave, avtonomne deželne uprave, deželnega stolnega mesta Ljubljane, deželnega in gospejnega pomožnega društva „Rdečega križa“, zavodov za socialno zavarovanje, javnih in zasebnih korporacij, kakor tudi iz raznih drugih strokovnjakov daje najboljšo jamstvo za to, da se posreči to eminentno socialno-gospodarsko podjetje. Izpeljava nalog, izročeni deželni komisiji, je pa združena z velikimi stroški. — Nameravani uspeh se more doseči le tedaj v polni meri, če se tudi tukaj postavi že tolikokrat izkazana požrtvovalnost posameznih prebivalcev dežele v službo tega plemenitega dela. Vsi plemeniti misleči Kranjci se torej naprošajo, da to od deželne komisije že započeto akcijo po svojih močeh podpirajo. Vsako darilo, in naj se zdi še tako majhno, podpira delovanje deželne komisije in tvori dejanje hvaležnosti do naših hrabrih bojevnikov. Darila se sprejemajo: 1.) pri ravnanstvu pomožnih uradov c. kr. deželne vlade, 2.) pri vseh c. kr. okrajnih glavarstvih in 3.) pri vseh časopisih.

Predsednik deželne komisije za oskrbo vračajočih se vojnih invalidov na Kranjskem:

Teodor baron Schwarz,
c. kr. deželni predsednik.

Dunaj, 1. oktobra. Južno od Dvinska so Nemci vjeli 4 ruske častnike in 1000 mož in sestrelili dva ruska letalca. Zahodno od Veselova so bili Rusi potisnjeni nazaj in zahodno od Smorgona njihove črte prodrle. — Na francoskem bojišču so bili Francozi in Angleži skoro povsod odbiti s težkimi izgubami za sovražnika. — Italijani so bili zavrnjeni na tirolski in koroški fronti. Boji pri Tolminu se nadaljujejo, izpred Mrzlega Vrba so se Italijani umaknili v stare postojanke. Večkrat so Italijani napadli Dolje, severovzhodno od Tolmina na levem bregu Soče, a so bili odbiti.

(Dalie.)

Kako so torej Nemci kot naselniki tja dospeli? Nič drugače, kakor na poziv samih domačih vladarjev. Pozvali so jih deželni gospodarji, duhovski nadarbeniki in svetni velikaši. Kolikor je nam znano, so najprej to storili Ogrbi ob času sv. Štefana (995. do 1038. leta), pod katerim so nemški veroučitelji pokristjanili Mažare. V listinah tako pogosto omenjeni „gosti“ (hospites) so nemški naselniki. Najpreje jih nahajamo na ozemlju, ki meji z doljno Avstrijo in Štajersko, vse do Blatnega jezera in preko njega, tje do Bakonijskega lesa.

*) Posnetek iz predavanja Dietricha Schäferja v Draždanah 6. svečana 1915.

Dalje proti severu na oni strani Flaminga so ohranili poganski Slovani med krščanskimi Nemci in krščanskimi Poljaki do polovice 12. stoletja najboljše samostalnost. V Braniboru jih je polagoma uklonil Albreht Medved, potem ko je l. 1150. podedoval za helveškim knezom, a v Meklenburgu in na prednjem Pomoranskem Henrik Lev. Askanjci so bili Nemci, toda plemenski knezi na Meklenburškem, Rujani in Pomeranskem so obdržali svoje državice kot podložniki Henrika Leva. Po njegovem padu l. 1180. so najbrž

Tako so se tam ponavljali šleški dogodki. Pod slovanskimi knezi, ki so postali Nemci, so razmere kolonizirale in germanizirale celo daljno obal od ustja Trave do Odre in preko nje. Tudi slovanski knezi, ki so vladali dalje proti vzhodu do Visle, gospodarji vzhodne Pomoranske in Pomerela, so hodili isto pot. Samo na najdaljnem zapadu so morali Vagrijci, Lauenburg, Schwerrinci dannenberška grofija pod vodstvom nemških vladarjev jadrati v nove razmere. (Dalje prih.)

Vizitnice, kuverte, pisemske papirje, računske zaključke ter sploh vsa v to stroko spadajoča dela izvršuje nazjličneje in ceno
TISKARNA „TISK. DRUŠTVA“ V KRANJU

s posebnim vhomom se odda takoj **Kranju št. 118.** Natančneje istotam.

.: za urarsko obrt .:
 boljše izobrazbe in iz dobre
 hiše sprejme takoj pod ugod-
 nimi pogoji **Ivan Levičnik**,
 urar in trgovec z zlatnino in srebrnino
 v Kranju.

ki prodaja dobro in trpežno blago po najnižjih cenah.